SONKAJÄRVEN KUNNAN OIKAISUVAATIMUS

Pohjois-Savon hyvinvointialue
Aluehallitus

1. Päätös, johon haetaan oikaisua

Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallituksen päätös § 377, **Iisalmen ja Varkauden päivystyksen toiminnan muutokset 1.1.2027 alkaen**, Ahall 9.11.2026 § 377, 5058/06.00.00/2025. Asia on ratkaistu 17.11.2026 pidetyssä jatkokokouksessa.

Aluehallitus on ottanut asian käsiteltäväkseen päätettyään 9.11.2026 § 371 käyttää otto-oikeutta Pohjois-Savon hyvinvointialueen yleisten palveluiden lautakunnan 29.10.2026 § 100 tekemään samaa asiaa koskevaan päätökseen. Asian käsittelyä on jatkettu aluehallituksen 17.11.2026 pidetyssä jatkokokouksessa.

2. Oikaisuvaatimuksen tekijä

Sonkajärven kunta
Kunnanhallitus

3. Vaatimukset

Sonkajärven kunta vaatii, että Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluehallituksen § 377 tekemä päätös Iisalmen ja Varkauden päivystyksen toiminnan muutoksista 1.1.2027 alkaen kumotaan ja asia palautetaan uudelleen valmisteltavaksi siten, että palveluverkon muutosta koskeva asia saatetaan aluevaltuuston päätettäväksi.

Sonkajärven kunta katsoo, että päivystystoiminnan muuttaminen kiirevastaanottotoiminnaksi, toiminnan järjestämisvastuun muuttaminen ja palvelun aukioloaikojen olennainen supistaminen muodostavat kokonaisuutena palveluverkon sisältöä ja palvelutasoa olennaisesti muuttavan ratkaisun. Pohjois-Savon hyvinvointialueen hallintosäännön 3 ja 35 §:n perusteella tällaisesta palveluverkon muutoksesta päättäminen kuuluu aluevaltuuston toimivaltaan.

Yleisten palveluiden lautakunnalla ei siten ole ollut toimivaltaa tehdä asiassa lopullista päätöstä. Aluehallitus on 9.11.2026 § 371 käyttänyt lautakunnan päätökseen otto-oikeutta ja ratkaissut asian tämän jälkeen § 377:nä. Otto-oikeuden käyttäminen ei kuitenkaan ole voinut siirtää aluehallitukselle hallintosäännössä aluevaltuustolle osoitettua päätösvaltaa.

Sonkajärven kunta katsoo tämän vuoksi, että aluehallitus on tehdessään asiassa lopullisen päätöksen ylittänyt toimivaltansa.

Lisäksi kunta katsoo, ettei asiaa ole valmisteltu hallintolain 31 §:n edellyttämällä tavalla riittävästi ja asianmukaisesti. Päätöksen valmistelussa ei ole riittävästi selvitetty

palvelumuutoksen vaikutuksia kiireellisen hoidon järjestämiseen, palvelujen saavutettavuuteen, ensihoidon toimintaan, muiden sairaalapalvelujen toimintaedellytyksiin, vaihtoehtoisiin toimintamalleihin, alueelliseen varautumiseen eikä koko palveluketjun kustannuksiin.

Aluehallituksen § 377 päätöstä koskevan pöytäkirjan tarkastamiseen liittyy lisäksi jäljempänä kohdassa 4.2 kuvattu epäselvyys.

Sonkajärven kunta vaatii lisäksi, että aluehallituksen § 377 päätöstä ei panna täytäntöön ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista. Päätöksen täytäntöönpano ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista voisi käytännössä vaikeuttaa tai estää asian ratkaisemisen myöhemmin toisin ja siten tehdä oikaisuvaatimuksen käsittelystä tosiasiallisesti merkityksettömän.

4. Oikaisuvaatimuksen perustelut

4.1 Päätöksentekijän toimivalta ja asian kuuluminen aluevaltuuston päätösvaltaan

Pohjois-Savon hyvinvointialueen hallintosäännön 3 §:n mukaan aluevaltuusto käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa ja päättää muun muassa palveluverkosta. Aluehallituksen tehtävänä on puolestaan vastata palveluverkon toteutuksesta aluevaltuuston päätösten mukaisesti. Hallintosäännön 35 §:n mukaan aluevaltuusto päättää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta sekä vuosittain sosiaali- ja terveydenhuollon hyvinvointialuetasoisesta palveluverkkosuunnitelmasta.

Hallintosäännön 42 §:n mukaan yleisten palveluiden lautakunta vastaa toimialallaan palvelujen järjestämisestä ja tuotannon ohjaamisesta. Samassa pykälässä lautakunnan tehtäväksi on määrätty esitysten tekeminen palveluja koskevista aluevaltuuston tai aluehallituksen päätettäviksi tulevista asioista.

Yleisten palveluiden lautakunnan 29.10.2026 § 100 päätöksessä ei ole kysymys pelkästään palvelutuotannon sisäisestä tai operatiivisesta järjestämisestä. Päätöksellä Iisalmen ja Varkauden palveluyksikkö Akuutin tuottama päivystys muutetaan kiirevastaanottotoiminnaksi, kiireellisen vastaanottotoiminnan tuottamisvastuu siirretään sotekeskukselle ja palvelujen aukioloaikoja supistetaan. Muutos vaikuttaa myös potilaiden ohjautumiseen, KYSin päivystyksen käyttöön sekä asiakkaalta perittävän käyntimaksun perusteeseen.

Kyse ei siten ole olemassa olevan päivystyspalvelun sisäisestä organisoinnista, vaan päivystyspalvelun korvaamisesta sisällöltään, järjestämistavaltaan, aukioloajoiltaan ja potilaiden hoitoon ohjautumiseltaan toisella palvelumuodolla. Sonkajärven kunta katsoo, että muutoksen sisältö, laajuus ja vaikutukset huomioon ottaen kyse on tosiasiallisesti

palveluverkon sisältöä ja palvelutasoa olennaisesti muuttavasta ratkaisusta eikä yksinomaan hallintosäännön 42 §:ssä tarkoitetusta palvelujen järjestämisestä ja tuotannon operatiivisesta ohjaamisesta.

Tulkintaa tukee hyvinvointialueen oma päätöksentekokäytäntö. Sonkajärven ja Vesannon laaja-alaisten soteasemien muuttaminen osa-aikaisiksi on käsitelty siten, että yleisten palveluiden lautakunta on tehnyt asiasta esityksen aluehallitukselle, aluehallitus on edelleen päättänyt esittää muutoksen aluevaltuuston hyväksyttäväksi ja lopullinen päätösvalta on näin katsottu aluevaltuustolle kuuluvaksi.

Kun hallintosäännössä nimenomaisesti määrätään palveluverkosta päättäminen aluevaltuustolle, päätöksenteon tasoa ei voida ratkaista yksinomaan sillä perusteella, millä nimikkeellä palvelumuutos tuodaan päätöksentekoon. Ratkaisevaa on muutoksen tosiasiallinen sisältö ja vaikutus palveluverkkoon.

Sonkajärven kunta katsoo, että päivystyksen muuttaminen kiirevastaanotoksi merkitsee palveluverkon olennaista muutosta, josta päättäminen kuuluu Pohjois-Savon hyvinvointialueen hallintosäännön 3 ja 35 §:n perusteella aluevaltuuston toimivaltaan. Yleisten palveluiden lautakunnalla ei siten ole ollut toimivaltaa tehdä asiassa lopullista päätöstä.

Aluehallitus on 9.11.2026 § 371 päättänyt käyttää otto-oikeutta yleisten palveluiden lautakunnan 29.10.2026 § 100 tekemään päätökseen ja käsitellyt asian tämän jälkeen § 377:nä. Hyvinvointialuelain 97 §:n mukainen otto-oikeus koskee aluehallituksen alaisen viranomaisen toimivaltaan siirretyn asian ottamista aluehallituksen käsiteltäväksi. Otto-oikeuden käyttäminen ei siten voi siirtää aluehallitukselle sellaista päätösvaltaa, joka hallintosäännössä on osoitettu aluevaltuustolle.

Asia olisi tullut valmistella yleisten palveluiden lautakunnan ja aluehallituksen kautta aluevaltuuston päätettäväksi. **Aluehallitus on tehdessään asiassa lopullisen päätöksen ylittänyt toimivaltansa. Päätös on tämän vuoksi kumottava ja asia saatettava aluevaltuuston päätettäväksi.**

4.2 Aluehallituksen päätöksentekomenettelyn ja pöytäkirjan tarkastamisen dokumentointia koskevat epäselvyydet

Aluehallitus päätti 9.11.2026 § 371 käyttää otto-oikeutta yleisten palveluiden lautakunnan 29.10.2026 § 100 päätökseen. Samassa yhteydessä aluehallitus päätti asian käsittelyn jatkamisesta. Pöytäkirjan mukaan puheenjohtajan äänestysehdotuksessa JAA tarkoitti asian käsittelyn jatkamista kyseisessä kokouksessa ja EI asian siirtämistä seuraavaan kokoukseen. Äänestyksen tulokseksi on merkitty JAA 8 ja EI 5, minkä jälkeen pöytäkirjaan on kirjattu päätökseksi, että asian käsittelyä jatketaan kyseisessä kokouksessa.

Tästä poiketen pöytäkirjaan on välittömästi tämän jälkeen merkitty puheenjohtajan todenneen, että asian käsittelyä jatketaan seuraavassa kokouksessa. Kokous on tämän jälkeen keskeytetty 9.11.2026 ja jatkokokous määrätty pidettäväksi 17.11.2026. Asia on ratkaistu vasta jatkokokouksessa § 377:nä.

Pöytäkirjan merkinnät ovat tältä osin keskenään ristiriitaisia. Pöytäkirjasta ei käy ilmi, mihin päätökseen asian käsittelyn siirtäminen jatkokokoukseen perustui, kun § 371:ssä toimitetun äänestyksen perusteella asian käsittelyä oli päätetty jatkaa 9.11.2026 pidetyssä kokouksessa. Pöytäkirjasta ei siten voida yksiselitteisesti todentaa päätöksentekomenettelyn kulkua eikä sitä, miten § 371:ssä toimitetun äänestyksen tulos on pantu täytäntöön.

Hallintosäännön 166 § mahdollistaa käsittelemättä jääneiden asioiden siirtämisen jatkokokoukseen. Kysymys ei siten ole siitä, etteikö jatkokokousta sinänsä olisi voitu pitää, vaan siitä, että pöytäkirjaan kirjattu päätös asian käsittelyn jatkamisesta 9.11.2026 pidetyssä kokouksessa ja tosiasiallisesti noudatettu menettely ovat keskenään ristiriidassa.

Myös aluehallituksen § 377 toisessa äänestyksessä pöytäkirjamerkinnät ovat keskenään ristiriitaisia. Pöytäkirjan mukaan äänestyksessä JAA tarkoitti pohjaesitystä ja EI Juha Pitkäsen vastaesitystä. Äänimääriksi on merkitty JAA 0, EI 11 ja tyhjiä 2. Henkilökohtaisessa äänestysluettelossa 11 henkilöä on kuitenkin merkitty JAA-ääniä antaneiksi ja EI-ääniä antaneiden kohdalle on merkitty ”-”. Päätökseksi on samalla todettu Juha Pitkäsen vastaesitys. Äänimäärä, henkilökohtainen äänestysluettelo ja päätöksen lopputulos eivät siten ole pöytäkirjaan merkityllä tavalla keskenään johdonmukaisia.

Virhe ei pöytäkirjan perusteella näyttäisi muuttavan äänestyksen lopputulosta, mutta se merkitsee, ettei toimielimen jäsenten henkilökohtaista äänestyskäyttäytymistä voida luotettavasti todentaa pöytäkirjasta.

Menettelyn dokumentointiin liittyy vielä yksi olennainen epäselvyys. Aluehallituksen pöytäkirja 16/2026 on merkitty tarkastetuksi 11.11.2026, vaikka sama pöytäkirja sisältää vasta 17.11.2026 pidetyssä jatkokokouksessa käsitellyn ja ratkaistun § 377:n.

Hallintosäännön 183 §:n mukaan pöytäkirjaan merkitään muun muassa kokouksen alkamis- ja päättymisaika, kokouksen keskeytykset sekä merkintä pöytäkirjan tarkastuksesta. Pöytäkirjan tarkoituksena on palvella myös oikeussuojan ja valvonnan tarpeita.

§ 377:n osalta pöytäkirjan tarkastamista ei ole asiakirjasta todennettavissa. Pöytäkirjaan merkitty tarkastuspäivä 11.11.2026 edeltää § 377:n käsittelyä ja päätöksentekoa 17.11.2026, joten tarkastusmerkintä ei voi koskea § 377:ää. Pöytäkirjasta ei ilmene muutakaan § 377:ää koskevaa tarkastusmerkintää.

Sonkajärven kunta katsoo, ettei aluehallituksen § 371 ja § 377 käsittelyä koskeva pöytäkirja mahdollista päätöksentekomenettelyn ja pöytäkirjan tarkastamisen yksiselitteistä jälkikäteistä todentamista. Menettelyä ei siten ole näiltä osin dokumentoitu hallintosäännön edellyttämällä tavalla.

4.3 Asian riittävä ja asianmukainen selvittäminen

Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot ja selvitykset.

Päivystystoiminnan muuttaminen kiirevastaanottotoiminnaksi on merkittävä alueellinen palvelumuutos. Sen vaikutuksia ei voida arvioida yksinomaan nykyisten käyntimäärien, henkilöstöresurssien ja toiminnan välittömien kustannusten perusteella.

Päätöksen valmistelussa olisi tullut selvittää, miten muutos vaikuttaa kiireellisen hoidon tosiasialliseen saatavuuteen, eri potilasryhmien hoitoon ja tarvittavaan hoitovalmiuteen. Erityisesti olisi tullut yksilöidä, mitä potilasryhmiä voidaan muutoksen jälkeen hoitaa Iisalmessa, mitä tutkimus- ja hoitotoimenpiteitä siellä voidaan toteuttaa ja mitkä potilaat joudutaan ohjaamaan Kuopion yliopistolliseen sairaalaan.

Valmisteluaineistosta ei ilmene riittävän yksilöidysti, miten eri vuorokaudenaikoina hoidettavien potilaiden hoidon tarve ja kiireellisyys on otettu huomioon tai miten palvelumuutos vaikuttaa potilaiden hoitoon pääsyyn ja hoidon jatkuvuuteen.

Sonkajärven kunta katsoo, että päätöksen kannalta olennaisia vaikutuksia on jäänyt selvittämättä eikä valmistelu tältä osin täytä hallintolain 31 §:ssä asetettua asian riittävän ja asianmukaisen selvittämisen vaatimusta.

4.4 Sonkajärven ja Ylä-Savon alueelliset erityispiirteet sekä palvelujen saavutettavuus

Iisalmen päivystyspalvelut palvelevat Iisalmen kaupungin lisäksi laajasti ympäröivää Ylä-Savon aluetta. Sonkajärven asukkaiden kiireellisen hoidon palveluketju tukeutuu olennaisesti Iisalmen palveluihin.

Sonkajärvelle ja muulle Ylä-Savolle ovat ominaisia pitkät etäisyydet, harva asutus ja rajalliset julkisen liikenteen yhteydet erityisesti iltaisin ja viikonloppuisin. Kiireellisen hoidon painottuminen nykyistä enemmän Kuopioon vaikuttaa siten Sonkajärven ja muun Ylä-Savon asukkaisiin eri tavoin kuin Kuopion lähialueella asuviin henkilöihin.

Hoitomatkojen piteneminen voi vaikeuttaa erityisesti ikääntyneiden, lasten, vammaisten henkilöiden sekä muiden kuljetuspalveluista tai läheistensä avusta riippuvaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada kiireellistä hoitoa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 4 §:ssä asetetaan lähtökohdaksi palvelujen toteuttaminen lähellä asiakkaita, vaikka säännös mahdollistaa tietyin edellytyksin palvelujen kokoamisen suurempiin kokonaisuuksiin. Sonkajärven kunta katsoo, että päätettäessä palvelun keskittämisestä on tämän vuoksi arvioitava myös keskittämisen vaikutukset palvelujen tosiasialliseen saatavuuteen ja saavutettavuuteen eri alueilla.

Päätöksen valmistelussa ei ole riittävästi yksilöity muutoksen vaikutuksia Sonkajärvellä ja muualla Ylä-Savossa asuvien henkilöiden hoitomatkoihin, palvelujen saavutettavuuteen tai hoitoon pääsyyn. Myöskään eri väestöryhmien välisiä eroja muutoksen vaikutuksissa ei ole arvioitu riittävällä tarkkuudella.

Sonkajärven kunta katsoo, että Sonkajärven ja koko Ylä-Savon alueelliset olosuhteet sekä eri väestöryhmien tosiasialliset mahdollisuudet saada kiireellistä hoitoa olisi tullut selvittää ennen päätöksentekoa.

4.5 Ensihoidon ja Kuopion yliopistollisen sairaalan kuormituksen arviointi

Päivystystoiminnan muuttaminen kiirevastaanottotoiminnaksi johtaa siihen, että osa nykyisin Iisalmessa hoidettavista potilaista ohjautuu jatkossa Kuopion yliopistolliseen sairaalaan. Muutoksella on vaikutuksia ensihoidon tehtävämääriin, potilaskuljetusten pituuteen, ensihoitoyksiköiden tehtäväsidonnaisuuteen ja ensihoidon alueelliseen toimintavalmiuteen.

Sonkajärven ja muun Ylä-Savon pitkien etäisyyksien vuoksi potilaskuljetukset Kuopioon sitovat ensihoitoyksiköitä pitkäksi ajaksi pois niiden tavanomaiselta toiminta-alueelta. Sonkajärven kaltaisessa harvaan asutussa kunnassa tällä voi olla merkittäviä vaikutuksia ensihoidon saatavuuteen ja vasteaikoihin erityisesti samanaikaisten kiireellisten tehtävien yhteydessä.

Päätöksen valmistelussa ei ole riittävästi osoitettu, miten ensihoidon mahdollisesti lisääntyvät tehtävät ja kuljetusajat vaikuttavat Sonkajärven ja muun Ylä-Savon ensihoitovalmiuteen tai millaisilla järjestelyillä mahdolliset vaikutukset hallitaan.

Myöskään Kuopion yliopistollisen sairaalan päivystyksen lisääntyvän kuormituksen vaikutuksia henkilöstöresursseihin, hoidon saatavuuteen ja kustannuksiin ei ole esitetty riittävän yksilöidysti.

Sonkajärven kunta katsoo, että nämä vaikutukset olisi tullut selvittää osana terveydenhuoltolain 50 §:ssä tarkoitetun kiireellisen hoidon järjestämisen kokonaisuutta. Terveydenhuoltolain perusteella kiireellinen sairaanhoito on annettava potilaalle tämän asuinpaikasta riippumatta.

4.6 Muiden sairaalapalvelujen muutosten yhteisvaikutukset

Iisalmen sairaalan palveluihin on suunniteltu myös muita muutoksia. Sonkajärven kunnan näkemyksen mukaan muutoksia ei voida arvioida toisistaan erillisinä ratkaisuina, koska eri palvelut voivat hyödyntää yhteisiä henkilöstöresursseja, tutkimus- ja tukipalveluja sekä muita toiminnallisia järjestelyjä.

Useiden samanaikaisten palvelumuutosten vaikutukset voivat olla yksittäisten muutosten vaikutuksia laajempia. Muutokset voivat vaikuttaa muiden sairaalapalvelujen toimintaedellytyksiin ja potilaiden hoitoketjujen sujuvuuteen.

Päätöksen valmistelussa ei ole riittävästi osoitettu, miten päivystystoiminnan muutos yhdessä muiden Iisalmen sairaalan palveluihin kohdistuvien muutosten kanssa vaikuttaa sairaalan toimintaedellytyksiin, potilaiden hoitoketjuihin ja palvelujen saatavuuteen Sonkajärvellä ja muualla Ylä-Savossa.

Sonkajärven kunta katsoo, että muutosten yhteisvaikutukset olisi tullut selvittää ennen päätöksentekoa.

4.7 Vaihtoehtoisten toimintamallien arviointi

Päätöksen valmistelussa on tarkasteltu nykyistä päivystystoimintaa ja esitettyä kiirevastaanottomallia, mutta vaihtoehtoisten toimintamallien vertailu on jäänyt rajalliseksi.

Valmistelun perusteella ei voida riittävästi arvioida, olisiko kiireellisen hoidon palvelutaso ja alueellinen saavutettavuus voitu turvata muilla henkilöstö- tai toimintajärjestelyillä.

Erityisesti olisi tullut selvittää vaihtoehtoja, joissa kiirevastaanottotoimintaa jatkettaisiin iltaisin klo 22 saakka, sekä arvioida näiden vaihtoehtojen henkilöstötarpeet, kustannukset ja vaikutukset potilaiden hoitoon.

Vaihtoehtojen arvioinnin merkitys korostuu tilanteessa, jossa päätöksen keskeisinä perusteina ovat taloudelliset säästöt ja henkilöstön saatavuus.

Sonkajärven kunta katsoo, ettei päätöksenteon kannalta olennaisia vaihtoehtoja ja niiden vaikutuksia ole selvitetty riittävästi.

4.8 Kustannusvaikutusten puutteellinen selvittäminen

Päätöstä perustellaan merkittävillä taloudellisilla säästöillä. Valmisteluaineistosta ei kuitenkaan ilmene riittävän yksiselitteisesti, miten ilmoitetut säästöt muodostuvat ja miten eri toimintayksiköihin tai julkisen palvelujärjestelmän muihin osiin siirtyvät kustannukset on otettu huomioon.

Kustannusvaikutusten arvioinnissa olisi tullut huomioida päivystystoiminnan välittömien kustannusten lisäksi ainakin sotekeskuksen mahdollinen lisäresursointi, Kuopion yliopistollisen sairaalan lisääntyvä kuormitus, ensihoidon ja potilaskuljetusten kustannukset sekä muutoksen mahdolliset vaikutukset muiden sairaalapalvelujen kustannuksiin.

Kokonaiskustannusten arvioinnissa olisi tullut huomioida myös palvelujen keskittämisestä aiheutuvien pidempien hoitomatkojen vaikutus Kelan korvaamien taksimatkojen ja muiden sairaanhoitoon liittyvien matkakustannusten määrään.

Päätöksenteon perusteeksi olisi tullut esittää vertailukelpoinen laskelma nykyisen toimintamallin ja esitetyn toimintamallin kokonaiskustannuksista.

Sonkajärven kunta katsoo, ettei päätöksen taloudellisia vaikutuksia ole selvitetty ja esitetty siten, että päätöksenteon perusteena olevien säästöjen tosiasiallista toteutumista ja suuruutta voitaisiin arvioida koko palveluketjun tasolla.

4.9 Varautumisen ja palvelujen jatkuvuuden turvaamisen puutteellinen arviointi

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 50 §:ssä säädetään hyvinvointialueen varautumisesta häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin ennakolta laadittavilla valmiussuunnitelmilla sekä muilla toimenpiteillä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa.

Valtioneuvoston asetuksessa 308/2023 säädetään hyvinvointialueiden varautumisesta sosiaali- ja terveydenhuollon häiriötilanteisiin.

Iisalmen ja Varkauden päivystystoiminnan muuttaminen kiirevastaanottotoiminnaksi lisää alueellisen kiireellisen hoidon riippuvuutta Kuopion yliopistollisen sairaalan toimintakyvystä.

Palvelujen keskittäminen voi muodostaa häiriötilanteissa merkittävän haavoittuvuuden, mikäli vaihtoehtoista alueellista hoitovalmiutta ei ole riittävästi käytettävissä. Sonkajärven ja muun Ylä-Savon pitkät etäisyydet korostavat tätä riskiä.

Kuopion yliopistollisen sairaalan toiminnan häiriintyminen, poikkeuksellinen kuormittuminen tai kuljetusyhteyksien vaikeutuminen voi heikentää kiireellisen hoidon saatavuutta laajalla maantieteellisellä alueella.

Päätöksen valmistelusta ei ilmene, miten palvelumuutoksen vaikutukset alueelliseen varautumiseen, hoitovalmiuden jatkuvuuteen ja häiriötilanteiden aikaiseen toimintakykyyn on arvioitu. Erityisesti jää epäselväksi, mitä vaihtoehtoista hoitokapasiteettia Ylä-Savossa säilyy ja miten kiireellinen hoito järjestetään tilanteessa, jossa Kuopion yliopistollisen sairaalan palvelut tai kuljetusyhteydet eivät ole normaalisti käytettävissä.

Sonkajärven kunta katsoo, että näin merkittävän palvelumuutoksen valmistelussa olisi tullut selvittää sen vaikutukset hyvinvointialueen valmiussuunnitteluun ja palvelujen jatkuvuudenhallintaan sekä arvioida, edellyttääkö muutos alueellisten varautumisjärjestelyjen täydentämistä.

4.10 Palvelustrategian mukaisten linjausten, suunnitteluperiaatteiden ja kuntien kanssa tehtävän vuorovaikutuksen toteutuminen

Pohjois-Savon hyvinvointialueen aluevaltuuston 19.6.2023 § 34 hyväksymässä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiassa on linjattu, että tulevaisuuden palveluverkkoa suunnitellaan vuorovaikutuksessa asukkaiden ja kuntien kanssa. Palvelustrategiaan on lisäksi kirjattu linjaus Varkaus–Kuopio–Iisalmi-kolminapaisuuden säilyttämisestä.

Palvelustrategiassa palveluverkkoa tarkastellaan toisiinsa kytkeytyvien palvelujen kokonaisuutena. Palveluverkon tarkastelu ei siten rajoitu fyysisiin toimipisteisiin, vaan olennaista on myös se, mitä palveluja toimipisteissä tuotetaan ja miten palvelut muodostavat asiakkaiden kannalta toimivan kokonaisuuden. Tämä tukee myös edellä kohdassa 4.1 esitettyä käsitystä siitä, että päivystyksen muuttamisessa kiirevastaanotoksi on kyse palveluverkon muutoksesta eikä pelkästään palvelutuotannon operatiivisesta järjestämisestä.

Palvelustrategian mukaan palveluverkon kehittämisestä käydään avointa keskustelua asukkaiden ja kuntien kanssa, uusia palvelumuotoja ja toimintamalleja kehitetään yhteistyössä kuntien kanssa ja sosiaali- ja terveyspalvelujen suunnittelua tehdään yhdessä muun alueellisen suunnittelun kanssa. Strategiassa korostetaan kuntien kanssa käytävän vuoropuhelun merkitystä palveluverkkoa uudistettaessa.

Sonkajärven kuntaa ei ole kuultu eikä sen kanssa ole käyty palvelustrategiassa tarkoitettua vuoropuhelua päivystyspalvelun muutoksesta, vaihtoehtoisista toimintamalleista tai muutoksen vaikutuksista. Vuoropuhelun tarve korostuu, koska kyse on palveluverkon olennaisesta muutoksesta, jolla on suoria vaikutuksia Sonkajärven asukkaiden kiireellisen hoidon saatavuuteen ja saavutettavuuteen sekä alueen ensihoidon toimintaympäristöön.

Palvelustrategian lähtökohtana ei myöskään ole palvelujen automaattinen keskittäminen. Palveluverkon ratkaisuissa on arvioitava palvelujen saavutettavuutta, vaikuttavuutta ja kokonaiskustannuksia sekä sitä, millä tavoin palvelut voidaan tarkoituksenmukaisesti turvata eri puolilla hyvinvointialuetta. Palvelustrategiassa kiinnitetään huomiota myös reuna-alueiden palvelujen turvaamiseen.

Palvelustrategian mukaan ennen palveluverkon muutoksia on arvioitava niiden vaikutuksia muun muassa palvelujen saatavuuteen, laatuun, henkilöstön riittävyyteen ja kokonaiskustannuksiin. Sonkajärven kunta katsoo, ettei päätöksen valmistelussa ole osoitettu näiden aluevaltuuston hyväksymien arviointiperiaatteiden toteutuneen riittävästi. Puutteet liittyvät erityisesti edellä tässä oikaisuvaatimuksessa kuvattuihin palvelujen saavutettavuuteen, ensihoidon ja Kuopion yliopistollisen sairaalan kuormitukseen, vaihtoehtoisiin toimintamalleihin, kokonaiskustannuksiin sekä alueelliseen varautumiseen liittyviin vaikutuksiin.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 7 §:ssä säädetään hyvinvointialueen velvollisuudesta toimia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä alueensa kuntien kanssa. Säännös tukee osaltaan palvelustrategiaan kirjattua lähtökohtaa hyvinvointialueen ja kuntien välisestä yhteistyöstä.

Sonkajärven kunta katsoo, ettei päätöksen valmistelussa ole noudatettu aluevaltuuston hyväksymän palvelustrategian palveluverkon suunnittelua, vaikutusten arviointia ja kuntien kanssa käytävää vuorovaikutusta koskevia periaatteita. Päätöksen valmistelusta ei myöskään ilmene, miten päivystyksen muuttaminen kiirevastaanotoksi toteuttaa palvelustrategiaan kirjattua Varkaus–Kuopio–Iisalmi-kolminapaisuutta tilanteessa, jossa Iisalmen palvelutasoa muutetaan olennaisesti ja osa potilaista ohjautuu jatkossa Kuopioon.

5. Yhteenveto

Sonkajärven kunta katsoo ensisijaisesti, että aluehallituksen § 377 päätös on syntynyt toimivallan ylityksen seurauksena. Päivystyksen muuttaminen kiirevastaanotoksi merkitsee palveluverkon olennaista muutosta, josta päättäminen kuuluu Pohjois-Savon hyvinvointialueen hallintosäännön perusteella aluevaltuustolle. Yleisten palveluiden lautakunnalla ei ole ollut toimivaltaa tehdä asiassa lopullista päätöstä, eikä aluehallituksen käyttämä otto-oikeus ole voinut siirtää sille aluevaltuustolle kuuluvaa päätösvaltaa.

Lisäksi asian valmistelu on ollut puutteellista erityisesti

- **kiireellisen hoidon järjestämisen,**
- **Sonkajärveen ja muuhun Ylä-Savoon kohdistuvien alueellisten vaikutusten,**
- **palvelujen tosiasiallisen saavutettavuuden,**
- **ensihoidon ja Kuopion yliopistollisen sairaalan kuormituksen,**
- **muiden sairaalapalvelujen muutosten yhteisvaikutusten,**
- **vaihtoehtoisten toimintamallien,**
- **kokonaiskustannusten,**
- **alueellisen varautumisen ja palvelujen jatkuvuuden sekä**

- **aluevaltuuston hyväksymän palvelustrategian mukaisten palveluverkon suunnittelu-, vaikutustenarviointi- ja vuorovaikutusperiaatteiden toteutumisen**

osalta.

Sonkajärven kunta katsoo, ettei asian valmistelu näiltä osin täytä hallintolain 31 §:ssä asetettua asian riittävän ja asianmukaisen selvittämisen vaatimusta.

Päätöksentekomenettelyn dokumentointiin liittyy lisäksi useita olennaisia epäselvyyksiä ja keskenään ristiriitaisia pöytäkirjamerkintöjä. Aluehallitus päätti § 371:ssä toimitetussa äänestyksessä jatkaa asian käsittelyä 9.11.2026 pidetyssä kokouksessa, mutta pöytäkirjan seuraavan merkinnän mukaan asian käsittelyä jatkettiin vasta seuraavassa kokouksessa. Pöytäkirjasta ei ilmene, mihin äänestyksen tuloksesta poikkeava menettely perustui. Lisäksi § 377:n toisessa äänestyksessä pöytäkirjaan merkityt äänimäärät ja henkilökohtainen äänestysluettelo ovat keskenään ristiriidassa. Edelleen § 377:n osalta pöytäkirjan tarkastamista ei voida todentaa asiakirjasta, koska pöytäkirjaan merkitty tarkastuspäivä 11.11.2026 edeltää asian käsittelyä ja päätöksentekoa 17.11.2026 eikä pöytäkirjasta ilmene muuta § 377:ää koskevaa tarkastusmerkintää.

Iisalmen päivystyspalvelujen muutos ei koske ainoastaan Iisalmen kaupungin palveluja. Iisalmi toimii Ylä-Savon alueellisena palvelukeskuksena, ja ratkaisu vaikuttaa välittömästi myös Sonkajärven asukkaiden hoitoon pääsyyn, hoitomatkoihin, ensihoidon käyttöön ja kiireellisen hoidon tosiasialliseen saavutettavuuteen.

Sonkajärven maantieteellinen sijainti, pitkät etäisyydet ja rajalliset joukkoliikenneyhteydet korostavat tarvetta selvittää päätöksen vaikutukset ennen palvelumuutoksen toteuttamista. Palvelujen muodollinen saatavuus Kuopiossa ei yksin turvaa Sonkajärven asukkaiden tosiasiallista mahdollisuutta saada oikea-aikaista kiireellistä hoitoa.

Edellä esitetyillä perusteilla Sonkajärven kunta vaatii aluehallituksen § 377 päätöksen kumoamista ja asian palauttamista uudelleen valmisteltavaksi siten, että palveluverkon muutosta koskeva asia saatetaan aluevaltuuston päätettäväksi.

6. Täytäntöönpanosta pidättäytyminen

Sonkajärven kunta vaatii, ettei aluehallituksen § 377 päätöstä panna täytäntöön ennen tämän oikaisuvaatimuksen ratkaisemista.

Päätöksen mukaiset palvelumuutokset on tarkoitus toteuttaa 1.1.2027 alkaen. Muutoksen toimeenpano edellyttää henkilöstöjärjestelyjä, toiminnallisten vastuiden muuttamista sekä potilaiden hoitoon ohjautumisen uudelleen järjestämistä.

Mikäli päätös pannaan täytäntöön ennen oikaisuvaatimuksen ratkaisemista, muutoksen toimeenpano voi johtaa sellaisiin henkilöstöä, palvelutuotantoa ja hoitoketjuja koskeviin

järjestelyihin, joiden palauttaminen myöhemmin ennalleen olisi vaikeaa. Mahdollinen päätöksen kumoaminen voisi tällöin menettää osan tosiasiallisesta merkityksestään.

Täytäntöönpanosta pidättäytymistä puoltaa erityisesti se, että oikaisuvaatimuksessa on kysymys päätöksentekijän toimivaltaan kohdistuvasta oikeudellisesta väitteestä. Mikäli palveluverkon muutosta koskeva päätösvalta kuuluu oikaisuvaatimuksessa esitetyllä tavalla aluevaltuustolle, ei ole perusteltua toteuttaa muutosta ennen kuin toimivaltaa koskeva kysymys on ratkaistu.